

HEINRICH DAVID WILCKENS

Student an der Bergakademie Freiberg und erster Professor
an des Forstinstitutes in Schemnitz

Halálának 150. évfordulójára kiteljesedik a kép, amit egyetemünk első tanáráról alkothatunk. A Sopronban, ez év május 25-én tartott ünnepélyes megemlékezésre magukkal hozták a freibergi Bányászati Akadémia küldöttei Tudományos Információs Központjuk Közlönye 98. számának példányait. Ezt a számot *dr. Hiller István*-nak, a soproni egyetem könyvtára főigazgatójának közreműködésével a freiburgi akadémia volt hallgatója életútjának szentelték. Csak mostanában döbbsentek rá, hogy a 18. és 19. század e jelentős egyéniségéről Németországban teljesen megfeledkeztek.

Megfeledkeztek annak ellenére, hogy 45 éves koráig Németország különböző szakiskoláiban tanított, számos könyvet, tanulmányt adott közre, ezt követően pedig megszervezte az osztrák—magyar monarchia első erdészeti felsőoktatási intézetét és ott ugyancsak számos nagyjelentőségű tanulmányt állított össze. A Selmecen írt tanulmányait előadásain maga adta elő, azokat egy-egy hallgatója kézírásban fektette. A kiadványban ennek faksimilejét ismerhetjük meg. Jó volna többi, erdészen engedélyezhette, mert Wilckensnek hiába írtak elő politikamentességet, szívében magyarrá lett és ezt nem is titkolta. Nem érdekelte saját hírneve, csak hallgatóinak előmenetele. Tovább tanított, szervezett, alkotott haláláig. Selmecen nemcsak csontjai, de még sírköve is elporladt, szülőházájában pedig elfelejtették.

A műlasztás pótlására indult Freiburgban széles körű kutatómunka és ennek eredményét mutatja be a mostani közleményük. Őket természetesen elsősorban a bányászattal való kapcsolat érdekli. Wilckens Selmecen a bányászoknak külön erdészeti stúdiumot tartott. Előadásainak szövegét *Russegger Joseph* hallgató rögzítette. A kiadványban ennek faksimilejét ismerhetjük meg. Jó volna többi, erdészeti előadásainak öt kötetnyi anyagát is — legalább főbb részeiben — megismerhetni, méghozzá magyar fordításban. Ízelítőül csupán egyetlen megállapítása ebből: „Az erdészet magában foglalja mind a fatermesztést, mind a vadgazdálkodást. A vadgazdaság csupán egyesek javát szolgálja, a fatermesztés az egész országot. Mivel az egyén érdekét mindig az összességét szem előtt tartva illik szolgálni, a vadgazdaságot is alá kell rendelni a fatermesztésnek!” Egyedül ez a gondolat is belophatja Wilckent a ma erdészenek szívébe.

Dr. Hiller Istvánnak a jubileumi ünnepeken elhangzott, következő beszédéből nagynevű, első professzorunk gondolatainak bővebb megismerhetésére is reményt meríthetünk.

Jérôme René

TISZTELT EMLÉKEZŐ KÖZÖNSÉG!

Ma 150 éve halt meg Wilckens Henrik Dávid, korának nagy tudósa. Ma nemcsak itt, hanem a Német Demokratikus Köztársaságban, a Német Szövetségi Köztársaságban, Ausztriában és Csehszlovákiában is emlékeznek a magyarországi erdészeti felsőoktatás megszervezőjének, a filozófiai és orvostudományok doktorának, a bányászat, valamint más tudományok jeles művelőjének munkásságára.

Dolgozó, egyszerű szülők gyermeke volt, aki korán tapasztalhatta és megtanulta, hogy Vita est labor et studium. Az élet számára valóban a munkát és a tanulást jelentette. A munkát a szülői házban szokta meg. Tehetségét csak úgy bontakoztathatta ki, ha bizonyított. Kérvényei bizonyossága szerint a tudás bizonyítása sem volt elég, mély alázatosságra és a hatalmasok kegyeinek elnyerésére is szükség volt. Az előbbi nem volt nehéz számára, az utóbbit azonban nehéz volt elviselnie. Ebből adódott, hogy korai tudományos munkássága során mellőzés érte. Tény azonban, hogy három tudósjelölt közül ő nyerte el a selmecebányai Bányászati Akadémián az első erdészeti tanszék, ill. intézet a „Forstkabinett” vezetői állását. Nagy tudományos siker volt ez, hiszen az óriási birodalom első ilyen magas állású, a megtisztelő „Bergrath”, bányatanácsos címmel kitüntetett tudós professzora, de tisztviselője is lett. Sok nép fiainak lett egyúttal tanítója. Nagy tudású, szigorú erkölcsű, fegyelmezett, sokoldalú szakembereket nevelt. Olyan munka és feladat volt ez akkoriban, amelyet ma alig tudunk megérteni. Az oktatás, kutatás, nevelés feladatait 23 éven keresztül egymaga látta el. Példásan a nehéz körülmények között. Legutóbb egy olyan adata bukkanunk, amely a tudománytörténet kutatói számára is meghökkenítő, megdöbbenítő. Szavait idézem magyar fordításban: „Ha

most elmondanám, hogy 12 éves selmeci tartózkodásom alatt mit tapasztaltam és álltam ki, nehezen hinnék el." Azután nem idevaló dolgokról ír, amelyek azonban bizonyítják, hogy emberfeletti energiával és vasakarattal teremtette meg a semmiből ezt az intézményt.

A nagy tudós emlékét azután az idő elhomályosította, munkásságára hosszú évtizedekig senki nem figyelmeztetett, csak az a szerényen meghúzódó kézírásos mottó, amely egyedülálló könyvében szerepel: *E nuce fit corylus ex glande ardua quercus Exiguum nihil esse putes, quod crescere possit! Magból lesz a mogyoró, makkból a büszke, égre törő tölgy. Semminek hinnéd, mi fává terebélyesedik később!*

Amikor 1968 novemberében felavattuk ezt az emlékművet, elhangzott, hogy adósságot is törlesztünk. Ma megismételjük, hogy egyrészt Wilckens emlékének, másrészt hallgatóságunknak és a magyar erdészeti felsőoktatásnak tartozunk ezzel az emlékművel. Akkor azt ígértük, hogy az első lépéseket a többi is követni fogja. Ma jelenthetjük, hogy egyetemünk teljesítette, amit akkor tervezett és ígért; a Wilckens-kép csaknem teljesen kész.

Mi úgy fogjuk fel, hogy Wilckens az egyetemes tudományé! Kutatása is! Hazai eredményeit a könyvtárban megtekinthető kiállítás mutatja. A nemzetközi érdeklődést és az egymásra utalt, összefogott kutatást pedig az is, hogy itt üdvözölhetjük egykori főiskolájának, a híres freibergi bányászati akadémia képviselőit, a Német Demokratikus Köztársaság küldöttségét, Wilckens-kutatókat és közös munkáink kivitelezőit, akik lehetővé tették, hogy Wilckens egyetlen példányban meglevő kéziratot munkája faksimile kiadásban közkinccsé váljék. Ma az is átadásra kerül.

Végül megismételjük ezen a napon is, hogy az ősi alma mater, amely készül alapításának 175. évfordulójára, legszentebb kötelességének azt tartja, hogy a jövő mérnökgenerációt Wilckens példáján és szellemében is arra tanítsa, amire ez az emlékmű is int; hogy az élet munka, tanulás, önfegyelem és kötelességteljesítés.

Dr. Hiller István

A telepítési hálózat kérdése alapvető a későbbi nevelési eljárások kialakításához. A nyárasok telepítési hálózatát sokan vizsgálták, ezt ma már megnyugtatóan rendezettnek tekinthetjük. A fenyvesek telepítési hálózata azonban még ma is sok vitát okoz. Emiatt érdemes áttekinteni G. J. Hamilton és J. M. Christie dolgozatá-
rak megállapításait (Influences of spacing on crop characteristics and yield, 1974, Forestry Commission Bulletin, No. 52.), akik Nagy-Britannia területén még a harmincas évek közepén indított kísérletsort értékelték. A kísérletsor fafajai: erdei-fenyő, szitkafenyő, luc-, európai és japán vörösfenyő, duglász. Alkalmazott hálózati méretek a következőknek négyzetes elrendezése volt: 0,9; 1,4; 1,8; 2,4 m. Az eredmények közül az alábbi összefoglaló megállapításokat érdemes idéznünk:

- Sűrűbb hálózatban nagyobb a magassági növekedés. A 0,9 és 2,4 m-es négyzethálózat közötti átlagos magassági különbség 20 éves kor körül kb. 1,0 m, mértéke a fafajtól függ.
- Sűrűbb hálózatban nagyobb a körlapterület. A két fenti hálózat esetén a különbség Ef, Lf és szitkafenyvesben 16—18 m²/ha. Japán vörösfenyő esetén az 1,2 és 2,4 m-es négyzethálóban 8 m²/ha.
- Sűrűbb hálózatban nagyobb a fatömeg. Ez az első tisztítás idején a 0,9 és 2,4 m-es négyzethálók között 40—55 m³/ha-t is jelent, a legnagyobb átlagnövedék idején pedig 60—70 m³-t.
- A hálózat bővülésével növekszik az átmérő mértéke.
- A tágabb hálózatban csökken az állomány-alakszám.

(Ref.: dr. Szodfridt I.)

*

100 éves az első, horvát nyelven írt erdőművelési tankönyv Jugoszláviában. A križevcei erdészeti iskola tanára — *Ćordašić* — írta. A mű 100 oldala a természetes erdőfelújítással, 62 oldala pedig a mesterséges erdősfőtéssel foglalkozik. További 49 oldalon egyéb erdőművelési kérdést tárgyal.

(SUMARSKI LIST 1981. 10—12. Ref.: *Abonyi I.*)